

1

VZDEJ TO!

BYLO VELMI ČASNĚ RÁNO, ulice byly čisté a prázdné, šel jsem na nádraží. Když jsem porovnal věžní hodiny se svými hodinkami, zjistil jsem, že je mnohem později, než jsem myslel, musel jsem si velmi pospíšet, toto zjištění mě polekalo a já ztratil jistotu, kudy jít, ještě jsem se v tomto městě dost nevyznal, naštěstí byl nablízku strážník, běžel jsem k němu a sotva popadaje dech ptal jsem se ho na cestu. Usmál se a řekl: „Ode mne se chceš dovědět cestu?“ „Ano,“ řekl jsem, „sám ji totiž nemohu najít.“ „Vzdej to, vzdej to,“ řekl a prudce se obrátil jako lidé, kteří chtějí být sami se svým smíchem.

2

Kafka zde opět vypráví skoro banální příběh s nápadnou odchylkou, která jej činí neobvyklým. Kdyby strážník řekl, jak je asi obvyklé: „Jděte rovně, pak nalevo a pak zas nalevo a pak už nádraží uvidíte,“ nebyla by tu žádná nejistota a nebyl by ani problém s výkladem. Takto se však strážník chová podivně a čtenář si říká, to přece nemůže být normální strážník. A snaží se dát strážníkovi nějaký symbolický význam, jelikož text mu přesný význam nepodává. Podle toho, co ho zajímá, ten symbolický význam také najde. Třeba historik bude ve městě z té drobné povídky spatřovat Prahu, v níž židé nezdómácněli a nemohli najít svou vlastní cestu. Sociolog by mohl ve strážníkovi vidět ztělesnění rakouské byrokracie, která kdekoho šikanovala. Psycholog by mohl ve strážníkovi vidět Kafkova otce, který stál synovi v cestě. Teolog by zas mohl ve strážníkovi spatřovat posla Božího, který chce muže přimět k přemýšlení o pravé cestě. Filozof existence by mohl zase říci: zde to znovu vidíme, každý musí svou cestu najít v sobě.

3

Jsem zamlklý, samotářský, mrzutý, sobecký, hypochondrický a opravdu churavý. Na nic z toho si v podstatě nestěžuji, je to pozemský odraz vyšší nutnosti... Žiji ve své rodině, mezi nejlepšími, nejláskyplnějšími lidmi, cizější než cizinec. Se svou matkou jsem v posledních letech nepromluvil průměrně ani dvacet slov za den, se svým otcem vyměnil sotva kdy víc než pozdrav. Se svými vdanými sestrami a svagry nemluvíím vůbec, aniž bych byl s nimi rozhněvaný. V rodině mi schází smysl pro soužití.“

Zasnoubil se s dívkou, ~~...~~ Jmenovala se Julie Wohryzková a byla dcerou vinohradského ševce a zřizence místní synagogy. Když se Kafkův otec o tom dověděl, vyjádřil se opovržlivě o nízkém společenském postavení rodiny nevěsty, ji samu hrubě pomluvil a synovi poradil, aby se místo ženění odebral do bordelu.

Židovští otcové v Kafkově době byli ponejvíce lidé praxe, obchodování a podnikání, v jejichž mládí nezbyvalo moc času na školy, a kteří ve svých firmách i rodinách vládli spíš nařizovací než přesvědčovací metodou. Z nuzných začátků zajistili rychlý hospodářský a společenský vzestup svých rodin, v nichž synové tvořili první vzdělaneckou vrstvu od východu ghettá. Otcové oprávněně očekávali, že syn, obzvlášť byl-li jediný, bude dál spravovat a rozhojňovat, co otec vytvořil, jenže z této ge-

nerace synů sotva který spatřoval své životní povolání v řízení rodinné firmy. Srážky vzniklé z této situace měly delší dosah než přirozené neshody generačních výměr: na straně otců větší než obvyklou trpkost zklamání, na straně synů odpor zatvrzelejší o to, že musel přehlášovat i více či méně vědomý pocit provinění vůči otcům.

4

Před zákonem stojí dveřník. K tomu dveřníku přijde muž z venkova a prosí, aby ho vpustil do zákona. Ale dveřník řekne, že ho teď vpustit nemůže. Muž se zamyslí, a pak se zeptá, bude-li mu tedy dovoleno vstoupit později. „Možná,“ řekne dveřník, „teď však ne.“ Protože brána k zákonu je jako vždy otevřena a dveřník ustoupí stranou, shýbne se muž, aby se podíval bránou dovnitř. Když to dveřník zpozoruje, zasměje se a řekne: „Vábi-li tě to tak, jen zkus vejít přes můj zákaz. Ale pamatuj: Já jsem mocný. A jsem jen nejnižší dveřník. V každé sni však stojí dveřníci, jeden mocnější druhého. Už popatřit na třetího je dokonce i nad mé síly.“ Takových nesnází se muž z venkova nenadál, zákon má být přece přístupný každému a vždy, myslí si, ale když se teď pozorněji zadívá na dveřníka v kožichu, na jeho velký špičatý nos, na dlouhé, řídké, černé tatarské vousy, rozhodne se, že přece jen raději počká, až mu dovolí vejít. Dveřník mu dá stoličku a dovolí, aby se posadil stranou ode dveří. Tam sedí dny a léta. Znovu a znovu se pokouší, aby byl vpuštěn, a unavuje dveřníka prosbami. Dveřník ho tu a tam trochu vyslychá, vyptává se na jeho rodný kraj a mnoho jiného, ale jsou to neúčastné otázky, jak se ptají velcí páni, a nakonec mu pokaždé řekne, že ho ještě nemůže vpustit. Muž, který se bohatě vybavil na cestu, obětuje všechno, byť by to bylo sebecennější, aby dveřníka podplatil. Ten sice všechno přijme, ale říká přitom: „Přijímám to jen proto, abys nemyslel, žeš něco opomenul.“ Po celá ta léta pozoruje muž dveřníka takřka neustále. Zapomene na ostatní dveřníky, a ten první zde se mu zdá jedinou překážkou, pro kterou nemůže vejít do zákona. Proklíná tu neblahou náhodou, první léta hlasitě, později, když zestárne, už jenom tiše pro sebe trochu reptá. Zdětinští, a protože za ta léta, co dveřníka zkoumal, poznal i blechy v límcu jeho kožichu, prosí také ty blechy, aby mu pomohly a dveřníka přemluvíly. Nakonec mu zeslábne zrak, že už neví, zda se kolem něho doopravdy stmívá, či zda ho jen tak klamou oči. Zato však teď rozeznává v té tmě jakousi zář, jež neuhasitelně tryská z brány k zákonu. Nebude už dlouho mezi živými. Před smrtí splynou mu v myšlenkách všechny zkušenosti celé té doby v jedinou otázku, kterou se dveřníka doposud nezeptal. Pokyne mu, protože už nemůže napřímít tuhnoucí tělo. Dveřník se k němu musí hluboko sklonit, neboť rozdíl ve velikosti se značně změnil v neprospěch toho muže. „Co chceš teď ještě vědět?“ ptá se dveřník; jsi nenasytý.“ „Všichni přece dychtí po zákonu,“ řekne muž, „jak je možné, že za všechna ta léta nikdo kromě mne nežádal, aby byl vpuštěn?“ Dveřník pozná, že se blíží mužův konec, a aby ještě dostihl jeho zmražený sluch, zařve na něho: „Tudý nemohl být nikdo jiný vpuštěn, neboť tento vchod byl určen jen pro tebe. Teď půjdu a zavřu ho.“